

Gran

... en av Sveriges längst ut belägna fyrplatser

Alf & Barbro Jacobsson, Holmbacka i slutet av augusti 2015

Fyrmästare Erik Wiktor Englund med hustrun Amanda.

Ivar var fyra år gammal. Han var ute och lekte med sin bror Erik. Erik var tre år gammal. Storasyster Ester var satt att se efter sina bröder så att de inte skulle förirra sig ut på isarna. Ester var sex år gammal. Mamma Amanda var inne och ammade lillasyster Astrid som var nyfödd. Pappa Erik Wiktor skötte rapporteringen. Direktören kunde komma när som helst och det gällde att ha uppgifterna i ordning.

Året var 1910 i november månad.

Ivar och Erik tyckte det var roligt att kliva mellan kullerstenarna. Det finns gott om dem på Gran. Så föll Ivar mellan stenarna. Det gjorde oerhört ont i vänster arm. Ester sprang in och hämtade pappa och mamma. De såg genast att det här inte var något de kunde göra något åt. Det behövdes läkarhjälp. De försökte lägga ut båten, men misslyckades då isen varken bar eller brast. Pappa Erik Wiktor blossade med nödraketer. På land i Sörfjärden såg man att familjen på Gran behövde hjälp. Man försökte även här att lägga ut en båt, men misslyckades. Ivars arm fick växa ihop så gott den kunde. *"Det gjorde väldigt ont länge"*, sa han själv. *"men till slut slutade den värka. Då såg armen konstig ut. Armen hade fastnat i 45 graders vinkel. Det fanns två armbågskulor och överarmen var böjd. Alla muskler ovan armbågen hade tynat bort"*. *"Men"*, sa min pappa Ivar, *"jag kunde ändå göra det som alla andra pojkar kunde och jag kan inte minnas att jag blev retad i skolan i Sörfjärden för min arm"*.

Ivar hann att gå första klass i Sörfjärden. *"Masugn"* står det i betygsboken att skolan hette. Tydligt fanns en sådan i Sörfjärden. Ester och Ivar bodde hos morföräldrarna under terminerna. 1915 flyttade familjen till Örskär.

Så länge jag hade önskat att få se hur det såg ut på Gran och så glad jag blev då sonen Alf föreslog att vi skulle försöka ta oss dit. Vi nämnde det för kusin Lars-Åke Lodén, bosatt i Hölick utanför Hudiksvall. *"Jag har inte heller varit där"* sa han *"och skulle gärna vilja åka dit"*. Lars-Åke hörde sig för och visst gick det att ordna. Vi beslöt att åka under Internationella fyrdagen.

Den 14 augusti bilade Alf och jag söderut till Hölick. Där övernattade vi hos Lars-Åke. Hölick är en mycket fin gammal fiskeby med tätliggande små stugor. Flera är bebodda året runt.

Morgonen därpå åkte vi mot Sörfjärden. Där mötte Karl-Rune Lindgren upp. Han hade lovat skjutsa oss ut till

Hamnen på Gran

Gran om vädret tillät och dessutom vara vår guide. Visst tillät vädret. En sådan tur vi hade. Det var strålande solsken och endast svag vind. Rapporten lovade fyra sekundmeter på morgonen och två på eftermiddagen.

Vi färdades i Karl-Runes fina båt medan han styrde med van hand genom vågorna. En del vågor var det dock. Långt där ute såg vi Gran som kom oss allt närmare. Vi rundade ön då hamnen finns på den ostliga sidan. Färden ut tog trettiofem minuter och där var hamnen. Vågbrytaren bestod av en betydande mängd sprängsten och innanför en påkostad och fin kaj. Några stugor låg i strandkanten privatägda kanske.

Så vandrade vi upp på ön under Karl-Runes ledning och det blev genast klart, det som står i den lilla skrift jag har som heter Våra Fyror och är från 1944. *"Inga vägar utan landgångar äro lagda över den stora mängd kullersten som finns på skäret."*

Vi vandrade på landgångarna upp och ut på den norra delen. Ön är naturskyddsområde. För några år sedan kom en stor storm och välte omkull en god del av granskogen som finns på ön. Då man ju inte får forsla bort träden låg de nu strax vid sidan av stigen avtorkade och fula. Vi gjorde oss kvitt packningen vid en stuga som gick att hyra om man önskade och fortsatte ut på klipporna och landgån-

Landgångarna över kullerstensfälten

garna. Så vackert med de kala klipporna som skimrade i solskenet, ljungen som blommade i skrevorna och däremellan den täta gröna mattan av något jag inte vet namnet på. Ute i havet i de skimrande vågorna massor, massor av grisslor och tordmular och där på en klippa sälar som njöt i solskenet. För dagen var de två men kunde vara många fler sa Karl-Rune. Vi njöt av synen länge och vände sedan tillbaka för att hämta packningen.

Vi gick mot fyren och fyrhusen och där nere vid stranden fanns tvättstugan. Det måste ha varit tungt att släpa tvätten upp och ner hit. Här låg också en av de små vagnar rostig och dan som man använde för att på räls dra gasflaskorna upp till fyren då den tiden var.

Så var vi uppe i fyren. Den visade sig vara en mycket enkel stålkonstruktion, men blinkar ändå ännu. Av den gamla

Vagnen som användes för att på en räls dra upp gasflaskorna på till fyren.

Fyrbostaden med den nya sackverksfyren och fundamentet till den gamla uppe på taket. Vinbärsbusken på knuten, hade farmor planterat den?

fyren som var ihopbyggd med bostads-
huset fanns endast fundamentet kvar på
taket. Bostadshuset var utbyggt förstod
vi. Då farfar med familj bodde här be-
stod bostaden av två rum och kök och
så hade vinterbiträdet ett kök. Inga be-
kvämligheter fanns och vatten hämtades
200 meter bort. Bostadshuset var nu i
ganska bedrövligt skick. Ledsamt då det
här vore ett underbart sommarviste.

Var bröt pappa armen? Ja det kunde
ha varit var som helst då antalet stenar är
oändligt och där vid knuten minsann en
röd vinbärsbuske, knotig och väderpinad
men ännu med vinbär. Kanske plante-
rade farmor den, kanske inte.

Vi åt en god lunch som Lars-Åke
ordnat, njöt i solskenet, berättade vad vi
visste för Karl-Rune och försökte sätta
oss in i hur det var att bo här. På Lungö
och på Agö, där familjen tidigare bott, där
kunde man ha djur, men här fanns ju inte

en chans. Det fanns inget foder att få tag
på. Hur löste man mjölk åt barnen? Jag
önskar min farmor levte så vi kunnat fråga.
Varför bodde de då här? Jo det var ett
steg i karriären. Här blev farfar fyrmäs-
tare. I sex år bodde de på Gran.

Vi bröt upp och gick ner mot båten
och minsann där var källan med klart och
fint vatten. Strax vid hamnen upptäckte
vi ett före detta planteringsland. Kanske
var det här som på andra ställen att man
burit med sig en hink jord var gång man
var i land. Tänk så värdefullt att få litet
färsk potatis. Färorna syntes ännu.

Återfärden gick även den i strålände
solsken medan vi såg Gran bli allt min-
dre bakom oss. I Sörfjärden tackade vi
vår guide för en minnesrik resa som
motsvarade allt vi hoppats på. Så skildes
vi åt sedan vi inhandlat goda fiskinlägg-
ningar i den lilla boden.